

JEDNOROŻEC (34) *sb m*

Oba e oraz o jasne.

sg N jednorożec (14). *◇ G* jednorożca (1). *◇ D* jednorożcowi (1) *BielKron*, jednorożcewi (1) *LeovPrzep*. *◇ A* jednorożca (1). *◇ L* jednorożcu (2). *pl N* jednorożce (2), jednorożcy (2), jednorożcowie (2); -e *HistAl* (2); -y *Leop*; -owie *BudBib*; -y : owie *BielKron* (1 : 1). *◇ G* jednorożc(o)w (4). *◇ A* jednorożce (3). *◇ I* jednorożcami (1).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVII – XVIII w.

1. *Legendarne zwierzę posiadające jeden rog, symbolizujące dzikość i wielką siłę; komentatorzy biblijni identyfikują go z turem albo dzikim bawołem; niekiedy zool. Diceros bicornis L; nosorożec; monoceros Murm, BartBydż, Calep, Mącz, Cn; unicornus Mymer¹, BartBydż, Mącz, Vulg; unicornis Murm, Calep, Cn, PolAnt; rhinoceros BartBydż, Calep, Vulg; unicornius Murm, Vulg (31) : Vnicornis. eyn eyhorn Yednorożec Vnicornius idem. Monoceros idem. Murm 42; Mymer¹ 27v; BartBydż 92b; TarDuch A3v; Bowiem Iednorożecz ma tę mocz iż w onych łtronach murzyńskich gdzie połpolicie wody są iadowite, Iednorożecz rozmacza rog swoy w wodzie tak iż nie szkodzi zwirzętam ku picciu. WróbŻółt I7v; [nad Morzem Czerwonym] náleżli niektore zwirzęta máiące ná głowie kołci kárbowáne iáko piła ktorą trą/ á bárzo oftre iáko miecz/ kthoremi okrutnie porażáli lud Alexandrow/ thák iż też tarcze przebiáli/ zwano ie Iednorofce *HistAl* M6, H5v; Wybaw myę sam s páłłczeki tego Lwá frogiego/ A z mocy Iednorozcow wyrwi myę nędznego [a cornibus unicornium Vulg Ps 21/22] *LubPs* F2, G4v; Yzałz będzie chciał Iednorożec [rhinoceros] służyć tobie/ álbo będzie miełłkał v żłobu twego? A załz przywiedziełz Iednorożca [rhinocerotą] ku oraniu ná lecu twoim? *Leop Iob* 39/9–10, *Is* 34/7; Figurá czyłłtości, PAllás ná Iednorofcu/ zá tarczą sie kriye/ Dzyerży w ręku łzefelin/ á Smoká w łeb biye. Pállás bogini wtydu/ Iednorożec tákież *RejZwierz* 114; Z drugiey strony kołłcioła [w mieście arabskim *Mecha*] są stáynie gdzie Iednorożce chowáią. Then źwierz ták wielki iáko źrzebię we trzy láthá/ rog ná czele ma czarny ná dłużą dwa álbo trzy łokcie/ sierźc ná nim cíłáwa/ głowá Ielenia/ łzyiá krotka/ grzywá rzadka/ goleni y nogi cienkie iákoby Ielenie. Ten źwierz z Etiopiey do nich wożą morzem. *BielKron* 264, 452v [2 r.], 457; *Mącz* 230c; Y z nidą iednorożcowie zniemi [descendit unicornes cum eis] y cíelcy z wielmożnemi/ y vpije się zemiá ich krwi/ á piałek ich od łoiu vtłúci się. *BudBib Is* 34/7; *CzechRozm* 114; *Calep* 672a, 923b, 1137b.*

W porównaniach (6): A będzie powyłłszona iako Iednorożecz chwała moia [Et exaltabitur sicut unicornis cornu meum] *WróbŻółt* 91/11, ff4v; Prawdę iákobyś mię wydárł spáłłczeki lwiey á iákobyś mię wybáwił zrogow frogich iednorofcow burzących przeciwko mnie. *RejPs* 32; *BielKron* 42v; *BudBib Deut* 33/17; *LatHar* 347.

2. *O zębie narwala uważanym za róg jednorożca obdarzony cudownymi własnościami leczniczymi (1) :* by śnac wzyłłtki pieniądze dáć/ zá perły/ zá kámięnié/ zá Iednorożce/ zá Bezoáry/ byle tylko zdrowiu co pomocno było. *Oczko* 2.

3. *astron. Nazwa gwiazdozbioru położonego na południowej półkuli nieba (1) :* zácmmienie słoneczne w Ráku známieniu Niebieskim będące/ práwie przeciwko Iednorofczewi známieniu niebieskie^{mmu} bywa *LeovPrzep* B.

4. *Prawdopodobnie n-loc (1) : [drudzy radzili] zeby in his punctis tantum ktore do Polski należą Testament wydano temu ze tam iest o Iednorozcu ActReg 60.*

Cf JEDNOROŻEK

LW